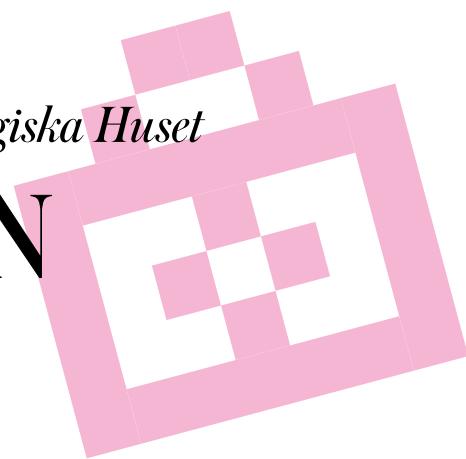

LÄRARHANDLEDNING TILL *Det Magiska Huset*

UNGA PÅ OPERAN UPPTÄCKER ARKIVET

INTRODUKTION

– *Det magiska huset*

I *Det magiska huset* kan skolor ta del av Kungliga Operans verksamhet och följa med bakom kulisserna på en av Sveriges nationalscener. Här arbetar inte bara operasångare, dansare och musiker utan också en mängd andra yrkesgrupper som tillsammans skapar opera- och dansföreställningarna.

Lärohandledningen är framtagen som inspiration till arbete i klassrummet efter att eleverna har fått se avsnittet *Unga på Operan upptäcker Arkivet*. Övningarna kan anpassas efter eleverna och göras i helklass, mindre grupper eller individuellt. Handledningen riktar sig i första hand till lärare i klasserna 1–3, men materialet passar även bra för äldre elever.

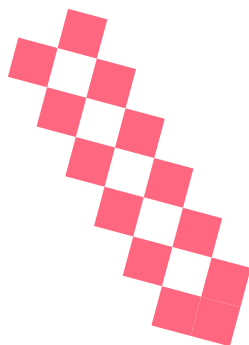
AVSNITTET

I det här avsnittet får vi tillsammans med pedagogen Sara upptäcka Kungliga Operans arkiv.

KURSMÅL INOM ÄMNENA HISTORIA & SVENSKA

Kursmål:

- ✓ Att reflektera över konst och samhälle.
- ✓ Skildringar av livet förr och nu, minnen berättade av människor som lever nu.
- ✓ Att lyssna och återberätta.
- ✓ Informationssökning. Undersöka och uppfatta dåtid, nutid, framtid.
- ✓ Att skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer.

FACIT TILL ÖVNINGARNA HITTAR DU LÄNGST BAK I HANDLEDNING.

KUNGLIGA OPERANS HISTORIA

Kungliga Operan ligger i centrala Stockholm och är hela Sveriges nationalscen för opera och balett. Opera har spelats i Sverige sedan 1700-talet. Föreställningarna spelades på olika platser, till exempel på Drottningholmsteatern. Några av scenerna för teater och opera var ombyggda från något annat. Confidencen i Ulriksdal, utanför Stockholm, var från början ett ridhus, och Bollhuset som låg vid slottet i Gamla stan, var en byggnad för en dåtida typ av tennis.

Gustav III grundade Kungliga Operan år 1773 och lät bygga det första riktiga operahuset i Stockholm. Det stod på samma plats som Operan gör idag och var färdigbyggt år 1782. Gustav III:s opera revs i slutet av 1800-talet och 1898 invigdes ett nytt operahus. Det hade ritats av arkitekten Axel Anderberg som inspirerats av operan i Paris, och det är vår nuvarande Opera.

JENNY LIND – DEN SVENSKA NÄKTERGALEN

Jenny Lind var en svensk operasångerska. Hon föddes 1820 i Stockholm och bodde under sin uppväxt ibland hos sin mamma och ibland i fosterhem. När hon var 9 år började hon på den elevskola som var knuten till Operan. Där fick eleverna undervisning i sång, dans och teater, samt läsa vanliga skolämnen. Eleverna fick även inkvartering, mat och kläder. I Operans arkiv finns gamla kvittenser på kläder som Jenny Lind fått.

Sin första stora roll gjorde Jenny Lind den 7 mars 1838 på Kungliga Operan (som på den tiden hette Kungliga Theatern). Då sjöng hon rollen som Agatha i operan *Friskytten* av Carl Maria von Weber och det blev succé. Ett par år senare var hon en internationellt känd operastjärna och skulle komma att sjunga i Sverige, runt om i Europa och i USA.

Kvittenser på kläder till Jenny Lind.

Jenny Lind.

ORD I AVSNITTET

ARKIVARIE

En arkivarie bevarar historiska material för framtiden. I sitt arbete beslutar arkivarien om vad som ska sparas för framtiden och ordnar materialet i system. Arkivarien hjälper också till att ta fram material ifall någon vill hitta information.

LOGE

1. Omklädningsrum för artister bakom scenen.
2. En avskild sittplats i salongen för en liten grupp personer. Till exempel har kungafamiljen en egen loge på Kungliga Operan.

UNIFORM

En uniform är en dräkt som bärs i arbetet. Den visar att personen som bär den tillhör en viss organisation, och ibland visar uniformen även vilken ställning personen har. Exempel på yrken som bär uniform är militärer, poliser, sjukvårdspersonal, tågpersonnel, med flera. I vissa länder har även elever skoluniform i skolan.

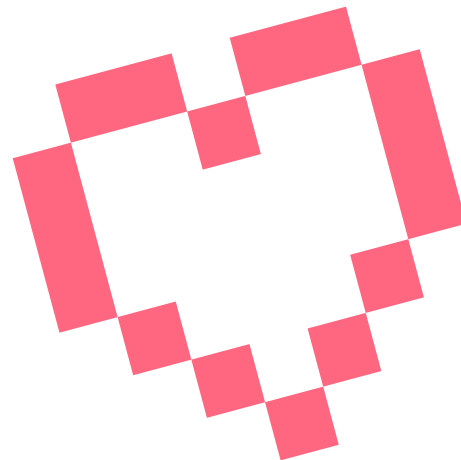
PLIKTRULLA

En pliktrulla är en böteslista. Plikt är ett gammalt ord för böter och rulla ett gammalt ord för lista. Pliktrullan i Operans arkiv är från år 1882. Där står det uppskrivet alla anställda som brutit mot olika regler och hur mycket de fick böta för det.

HUR VAR DET FÖRR I TIDEN?

Det finns flera olika sätt att ta reda på hur det var förr i tiden. Att gå till ett arkiv, bibliotek eller museum och leta fram information är ett bra sätt. Böcker, brev, tidningar, fotografier, filmer och målningar kan till exempel berätta om andra tider i historien. Ett annat sätt är att fråga någon som är äldre om hur det var när den personen var ung.

UPPGIFT: INTERVJUA EN ÄLDRE PERSON

Låt eleverna intervjua en äldre person om hur det var förr. Det kan vara en släkting eller bekant. Kanske har skolan möjlighet att göra ett samarbete med en pensionärsförening eller ett ålderdomshem. Eleverna kan arbeta i grupp, par eller enskilt.

- ✓ Eleverna förbereder sin intervju genom att tänka igenom vad de vill veta och vilka frågor de ska ställa. Är de flera kan de dela upp frågorna mellan sig. De behöver också förbereda ifall de ska spela in intervjun eller om någon ska ta anteckningar. Kanske är en vuxen med och ansvarar för inspelning eller anteckningar?
- ✓ Förbered även den som ska bli intervjuad. Be gärna personen ta med sig fotografier, brev eller tidningsurklipp ifall det finns. Ifall ni vill spela in intervjun, fråga innan om det är okej.
- ✓ Här kommer några tips inför intervjun. Under intervjun är det bra att ta det lugnt och lyssna. Se gärna till att alla sitter ned så

det inte känns stressigt. Kanske har ni tagit med fika? Försök att inte ställa frågorna för snabbt utan vänta gärna efter ett svar. Ibland behövs det tid för den som berättar om något som hände för länge sedan. Oftast finns det mer än ett kort svar!

- ✓ Låt eleverna gå igenom intervjun efteråt. Ge dem tid till att lyssna på inspelningen eller läs anteckningarna, samt prata om det de har fått höra.
- ✓ Diskutera i klassen om varför det är viktigt eller oviktigt att veta hur det var förr i tiden.
- ✓ Samla intervjuerna i ett arkiv, antingen nedskrivna eller som ljudfiler. Kom på ett bra system för klassens egna arkiv. Det kan vara på papper i lådor eller mappar, eller som en väggstavla. Det kan även vara organiserat digitalt med ljudfiler, texter och eventuellt bilder. Fundera ut tillsammans hur det blir lätt att hitta. Är det i bokstavsordning eller efter år? Eller på något annat sätt.

FÖREMÅL MED EN HISTORIA

Saker kan bära på berättelser. I avsnittet visar Helena en krona som varit med i en föreställning på 1930-talet. På en annan bild syns det hur kronan ungefär 50 år tidigare på 1880-talet var ett bälte!

Även vardagliga föremål kan ha spännande historier och ha varit med om mycket.

UPPGIFT: SAKER MED BERÄTTELSER

Låt eleverna ta med en sak hemifrån och berätta om den. Det kan vara en sak som ärvt, något som köpts eller något som hittats. Låt dem berätta om vad föremålet är för något. Var kommer saken ifrån och hur kom den till eleven eller familjen? Har saken varit med om något innan? Vad betyder föremålet för dem?

1. En herrock från 1700-talet med silkesbroderier och spegelstenar.

2. Huvudbonad använd av en operasångare i början av 1900-talet.

3. Noter till operan *Thetis och Pelée* från 1773. Den första operan som gavs på Kungliga Operan.

Fotograf: Kungliga Operan/Marcus Hansen

ETT LIV I EN ASK

Det här är en kreativ övning för fantasi, samarbete och lyssnande. Övningen kräver en del förberedelser.

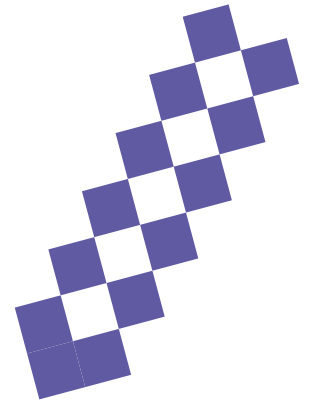
- ✓ Skaffa ett par askar eller lådor att lägga saker i. Askarna får gärna se olika ut och kan till exempel vara en gammal kakburk, ett smyckeskrin, en liten ask med hänglås, en chokladkartong etc.
- ✓ Varje låda fylls med ett antal föremål. Blanda vardagliga saker som ett gem, en gummisnodd, makaroner, en tandborste med mer udda saker som en vacker sten, ett handskrivet ord eller brev, en leksaksbil, ett plastdjur.
- ✓ Ta även fram ett porträtt till varje låda. Det kan vara ett gammalt svartvitt fotografi ur en bok eller tidning eller ett målat porträtt. Det kan vara en människa, en fantasifigur eller ett djur.
- ✓ Dela in klassen i små grupper. Varje grupp får ett porträtt och en låda. Nu ska de gemensamt i gruppen upptäcka den här

personen eller figuren. Det är någon som levt för länge sedan och det här är vad som finns kvar ifrån det livet. Genom att titta på porträttet och sakerna får gruppen fantisera tillsammans.

- ✓ Frågor att fantisera kring: Vad gjorde den här personen eller figuren i sitt liv? Var bodde den? Vad tyckte den om? Vad tyckte den inte om? Vad hade den för familj och vänner? Vad drömde den om? Hur dog den?
- ✓ Hjälp grupperna med att fantisera tillsammans genom att berätta att inget är rätt eller fel och att det är viktigt att de lyssnar på varandra.
- ✓ Varje grupp kan sedan berätta för en av de andra grupperna eller för hela klassen, alternativt skriva ned livshistorien individuellt.

ATT LÄSA OCH SKRIVA BREV

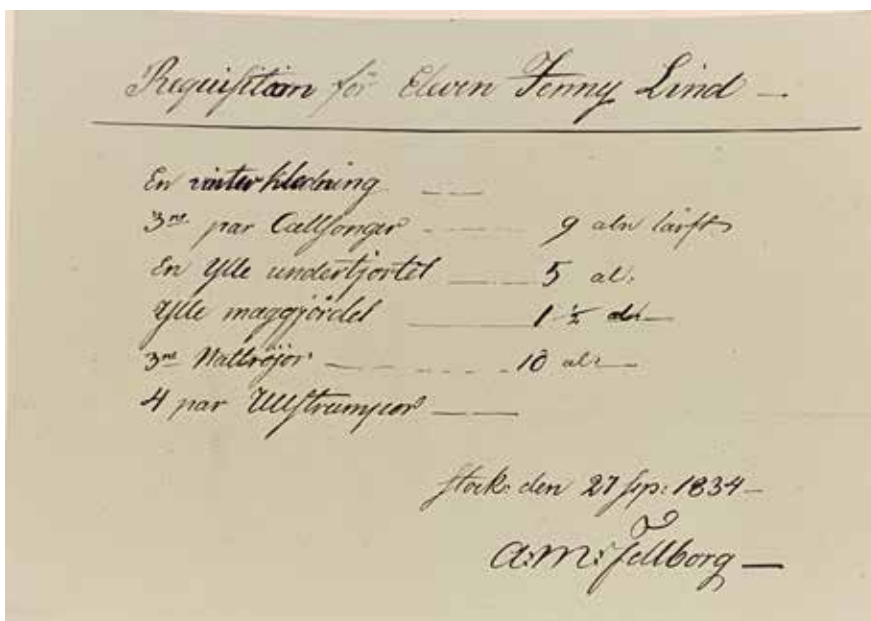
UPPGIFT: ATT LÄSA SKRIVSTIL

Läs breven och försök tolka vad det står.
Övningen passar bra att göra två och två. Facit
finns längst bak i handledningen.

BREV 1

BREV 2

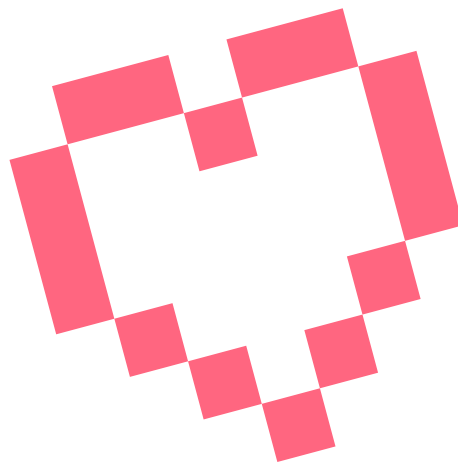

ATT LÄSA OCH SKRIVA BREV

UPPGIFT: SKRIV ETT BREV TILL FRAMTIDEN

Låt eleverna skriva egna brev till framtiden.
Här är två olika förslag:

- ✓ Skriv ett brev till dig själv i framtiden. Det kan vara ett brev som eleverna får tillbaka när läsåret är slut, eller när de ska gå vidare till högstadiet eller liknande. Be dem skriva om hur de tycker att livet är just nu. De kan skriva om vad som händer i skolan, hemma och i världen. De kan också skriva om vad de drömmer om, och hur de tror att det kommer vara om ett eller tre år (eller när de ska få tillbaka sitt brev).
- ✓ Skriv ett brev till någon långt fram i framtiden – femtio eller hundra år. Be eleverna beskriva livet som det är just nu, hur människor lever och hur världen ser ut. Vad som är bra med livet på 2020-talet och vad som är mindre bra. De kan också skriva om vad de har för drömmar om framtiden, både vad de själva drömmer om och vad de önskar för världen.

QUIZ – OPERAHUSET

	1	X	2
1. Vad finns i Operans arkiv?	Saker och papper från Operans historia	Saker som ingen längre vill ha	Mest böcker om dinosaurier
2. Vad är Helenas yrke?	Arkivör	Arkivarie	Akvarium
3. Varför har Helena och Sara bomullshandskar på sig?	För att det är snyggt	För att skrämma bort insekter	För att inte skada de gamla böckerna
4. Vad är en artistloge?	Artisternas matsal	Artisternas omklädningsrum	Artisternas tvättstuga
5. Varför har Herr Höckert fått böter?	Han har kommit in på scenen i fel kostym	Han har kommit för sent till jobbet	Han har haft med sig sin hund
6. Vilket djur tycker om att äta kläder?	Katter	Mal	Ormar
7. Vad kan man göra med kläder som kanske har fått mal?	Lägga i frysen ett par veckor	Hänga in i garderoben ett par veckor	Ge till en kompis
8. Helena visar en glittrig krona för Sara. Vad var kronan tidigare?	Ett bälte	Ett halsband	En lampa
9. Hur gammal var Jenny Lind när hon började på Operans elevskola?	16 år	9 år	6 år
10. Vad kallades Jenny Lind?	Sångfågeln	Stjärnan	Näktergalen

FACIT

FACIT TYDNING AV HANDSTIL

BREV 1:

H Herr Direktören
vid Kl Operan
Stockholm
Kl = Kungliga

BREV 2:

Requisition för Eleven Jenny Lind
Rekvisition för eleven Jenny Lind

En vinterklädning
En vinterkläanning

3ne par Callsonger --- 9 aln lärft
3 par underbyxor --- 9 aln lärft

En ylle undertjortel --- 5 aln
En ylle underkjol --- 5 aln

Ylle maggördel --- 1 ½
En ylle maggördel --- 1 ½ aln

3ne Nattröjor --- 10 aln
3st pyjamasar --- 10 aln

4 par Ullstrumpor ---
4 par ullstrumpor ---

Stock: Den 27 sep: 1834
Stockholm den 27 september 1834

a:m: Fellborg
Jenny Linds mamma

Aln = 55,5 cm (aln betyder "underarm")

Lärft = ett vävt tyg, linne eller bomull

FACIT TILL QUIZ PÅ SIDAN 9

1 - 1, 2 - x, 3 - 2, 4 - x, 5 - 2, 6 - x, 7 - 1,
8 - 1, 9 - x, 10 - 2

